

forskelligartede gøremål ind i en større ramme. Udgaven rummer et særdeles fyldigt person- og stedregister.

Gennem dagbøgerne får man indtryk af en utrolig flittig biskop, der samvittighedsfuldt søgte at varetage alle bispembedets mange opgaver. Visitatser optog en stor del af biskoppens tid, og også de mere afsidesliggende dele af stiftet såsom Askø, Femø og Fejø blev besøgt, og såvel elever som underviser blev bedømt og enten rost eller påmindet om at forbedre sig. Hans Mikkelsens forgænger blev afsat p.g.a. anklager om kryptocalvinisme, og Mikkelsen værnede nidkært om den rene lære samt om en sømmelig livsførelse. Under en visitats i Fåborg modtog han klokkeren med en ferle, fordi denne beruset var trængt ind i skolen og havde opført sig uforskammet. Han reviderede regnskaber, uddelte legater, mæglede i stridigheder og medvirkede ved besættelse af stillinger. I den forbindelse henvendte flere sig om befordring af deres sønner; men det fremgår også, at menighedens medvirken ved præsteanstættelse ikke var en ren formalitet, og at ansørgeres kvalifikationer blev efterprøvet. Intet under at den travle bisp irriteredes over den snakkesalige Anne Brahe, der kunne spille hans formiddag. Dagbøgernes mange oplysninger om modtagne gaver giver et vist indtryk af bispens indtægter, der desuden blev suppleret ved hans mange ligprædikener over adelige. Mikkelsens hyppige deltagelse i gæstebud og frokoster med adelige, den kongelige familie og regeringsmedlemmer afspejler hans sociale kontakthæder. I dagbøgerne findes spredte notitser om vejret, om nyheder fra den store verden samt rene kuriositeter, såsom hvornår han lærte at fiske. Dagbøgerne belyser andet og mere end bispens gejstlige opgaver og hans personlige forhold. De rummer ikke mindst et væld af personalhistoriske op-

lysninger, lige som eksempelvis stridigheder om rækkefølgen ved processioner og m.h.t. stolstader samt vanskelighederne ved at sende penge og breve til en søn i udlandet giver indblik i datidens samfundsforhold. Det er netop kombinationen af oplysningernes mangfoldighed og forskelligartethed, der gør dagbøgerne anvendelige til en række formål.

Leon Jespersen

Mads Lidegaard: *Glahns Anmærkninger*. (Det Grønlandske Selskabs Skrifter XXX, 1991). 205 s.

Henric Christoffer Glahn, der 1769 var kommet tilbage efter 6 års fortjenstfuld missionærgerning på Grønland, fik fra allerhøjeste sted anmodning om at tilstille samme sted de anmærkninger, han måtte have gjort ved gennemlæsningen af David Crantz's *Historie von Grönland*, der udkom i 1765. Glahn var en grundig mand med god forstand på Grønland, så hans notater blev omfangsrige. De blev anonymt udgivet i 1771. Det er denne udgave, som Det Grønlandske Selskab nu genudgiver med en introduktion om Glahn. Den er også nyskrevet i et mere mundret dansk med ny retskrivning og med forklarende noter til især de grønlandske ord og forsynet med biografiske noter.

Så langt så godt. 1771-udgaven var ikke let at komme til, idet Det kongelige Biblioteks eksemplar kun må benyttes på læsesalen. Den valgte udgivelsesmetode gør det selvsagt ikke muligt at studere Glahn uden originaludgaven, men nok at sætte sig ind i tankegangen og argumenterne i noterne. Enhver genudgivelse behøver ikke at være for emnets specialister, men kan i stedet som denne henvende sig til et bredere publikum. Dette bredere publikum, som anmelderen så vist er en del af,

bliver alligevel undertiden ladt i stikken. Latinske fraser er omhyggeligt oversat, men med »kat exokæ en grønlander« (s. 89 f) er man overladt til sig selv. Ihærdigt ordbogsarbejde og forstyrrelse af lærde folk afslørede udtrykket som det græske *κατ'εξοχήν*, der betyder vedrørende især.

Også 1700-tallets stilfigurer kan volde vanskeligheder. Hvad har Crantz egentlig bedrevet, når det om ham hævdes, at han har stået i nært venskab med hr. Larsen »og ofte pløjet med hans kalv«? (s. 192). Ordbog over det danske sprog kan afsløre, at det betyder at udlægge andens arbejde for sit eget. Samme værk kan også forklare det lidt uforståelige »hans fortællere

har taget ham med for'el og udstoppet ham med fordomme« (s. 165), hvilket skulle betyde, at have overlistet ham. At Hr. foran et mands navn også i 1771 betød hr. tager vi for givet, men hvad betød Mr. (s. 20)? Nogen systematik synes ikke tilstede. Det kan Lidegaard ikke gøre for, men har kunne godt have givet forklaringen eller fortalt, at der ikke er nogen.

Disse indvendinger skal dog ikke overskygge værdien af de noter, der er sat. Her kommer udgivernes fortid som præst i Grønland og langvarige beskæftigelse med grønlandske forhold bestemt læserne til gode.

Axel Kjær Sørensen

DET 19. ÅRHUNDREDE

Bo Bramsen: *Huset Glücksborg. Europas svigerfader og hans efterslægt*. 2. udg. 1-2. (Forum, 1992). 400, 494 s.

Bogens 1. udgave kom i 1975 (se Historie XI, 420), og kom til 1978 i fire oplag med i alt 42.000 eksemplarer, der ikke indeholdt egentlige ændringer. Den nye udgave er udvidet, har fået adskillige nye billeder og er ajourført.

Store dele af udvidelsen skyldes ajourføringen, men der er også sket en del redaktionelle ændringer og forandringer i billedudvalget. Ajourføringen går på begivenhederne efter 1. udgave som f.eks. et nyt kapitel om det spanske kongehus i anledning af, at Sophia og Juan Carlos i 1975 blev kongepar i Spanien; Sophia var i mandslinien barnebarn af Christian 9.s søn Georg af Grækenland; tilmed var så Sophias moder barnebarn af Christian 9.s datter Thyra af Cumberland. Som helhed er der imidlertid ikke taget hensyn til den

egentlige historiske litteratur, der er kommet efter 1975, og allerede dengang kneb det med at udnytte den nyeste. Selv om værket er meget personfiksere, føles det dog som en mangel at f.eks. selv nyere undersøgelser over Dagens bestræbelser for at lette det russiske tryk på Finland ikke er medtaget.

Når det gælder Danmark, er der på flere steder tale om væsentlige udvidelser af stoffet fra vort århundrede. Der er således mere om Christian 10.s virksomhed, men der bringes dog ikke oplysninger, som ikke er kendt fra anden side. Der kunne nok også med Bo Bramsens kendte evne til at skaffe sig viden, have været givet et mere nuanceret billede af Christian 10.s uvilje allerede tidligt i 30'erne mod nazisme, mod antisemitisme og mod antiparlamentariske kredse efter 1940. Kongen var også mere end almindelig velorienteret om den løbende politik, og når